

Embrionii umani sunt ființe umane: un argument științific și filozofic

written by Teodora Nichita | December 13, 2020

Un articol de Patrick Lee pentru The Public Discourse

În „Embrionii umani, ființele umane, o abordare filozofică” (Human Embryos, Human Beings, A Scientific and Philosophical Approach), filozoful Samuel Condic și neurobiologul Maureen Condic propun un argument foarte minuțios în favoarea tezei că ființele umane încep să existe odată cu fertilizarea, respingând toate argumentele contrare. De-a lungul textului lor, aceștia aduc clarificări cu privire la concepte cum ar fi substanța, forma substanțială, sufletul, organismul și cauzalitatea finală și formală.

Miza dezbaterii cu privire la avort este exact aceeași cu cea a dezbaterii din secolul al XIX-lea despre sclavie: unde tragem linia între, pe de o parte, ființele umane pe care le putem folosi pur și simplu în îndeplinirea unor scopuri personale și de care ne putem debarasa când ne convine și, pe de altă parte, ființele umane care dețin niște drepturi fundamentale, care merită respectul și protecția noastră? Abraham Lincoln a expus ideea centrală a dezbaterii pe tema sclaviei: „Dacă o persoană de culoare este o ființă umană, atunci de ce credința mea îmi spune că «toți oamenii se nasc egali» și că nu există nicio justificare morală pentru a-l face pe un alt om sclavul meu?” Conform acestei logici, dacă embrionul uman sau fetusul este o ființă umană, atunci îi datorăm dragoste și atenție și trebuie să îl protejăm de posibilitatea de a fi rupt în bucăți sau aruncat la gunoi (obiecția conform căreia embrionul uman este o ființă umană, dar nu o persoană, este luată în considerare când afirmăm asta.)

Acesta este principalul argument pe care Samuel și Maureen Condic îl dezvoltă în noua lor carte *Embrionii umani, ființele umane, o abordare filozofică (Human Embryos, Human Beings, A Scientific and Philosophical Approach)*. Cei din familia Condic formează o echipă alcătuită din frate și soră, el având pregătire de filozof, iar ea, de neurobiolog. Ei propun un argument foarte minuțios în favoarea afirmației că **ființele umane încep să existe odată cu fertilizarea, respingând toate argumentele contrare**. De-a lungul textului lor, aceștia aduc clarificări cu privire la concepte cum ar fi substanța, forma substanțială, sufletul, organismul și cauzalitatea finală și formală.

Dezvoltare și determinare

Manualele standard de embriologie și biologia dezvoltării susțin că începutul ființei umane are loc atunci când spermatozoidul și ovulul se unesc. Însă au existat nenumărate argumente filozofice menite să discrediteze această concluzie.

Cea mai simplă obiecție este următoarea: embrionul este doar *în cursul de a dezvolta* trăsăturile umane specifice, însă nu le deține în formă completă încă de la început, așadar el nu reprezintă o ființă umană. Răspunsul fraților Condit pune în lumină un argument filozofic central: **organismele sunt deseori în curs de dezvoltare; acestea există cu mult înainte de a fi capabile să acționeze asemeni unui exemplar matur din specia lor.** În cazul plantelor, spre exemplu, „apariția unor noi structuri (spre exemplu, dezvoltarea scoarței în jurul trunchiului unui răsad...) nu reprezintă un organism separat care se dezvoltă (schimbare substanțială), ci mai degrabă un lucru care există deja, dar care se află în curs de dezvoltare (schimbare accidentală).” Dovezile care susțin această idee sunt foarte clare: planta dezvoltă *în mod regulat* astfel de structuri, în absența unei cauze externe organizatoare. O traiectorie de dezvoltare regulată, previzibilă și determinată intern este dovada că un organism este în proces de maturizare către stadiul adult al exemplarului din specia sa.

Este oare posibil ca acest model de dezvoltare să nu fie suficient de clar? Alții argumentează prin diverse moduri în favoarea lipsei de determinare specifice unei astfel de dezvoltări. Ei susțin că există un anumit punct în cursul dezvoltării la care cineva poate marca începutul dezvoltării unei ființe umane printr-o *alegere*. Ronald Green spune: „Din cauza faptului că realitățile biologice implică procese [graduale sau continue], determinarea unor aspecte cheie ale acestor procese necesită în mod inevitabil o alegere și o decizie din partea noastră.”

Cu toate acestea, un organism uman nu reprezintă un atribut (asemeni culorii roșii) inerent unui alt obiect și nici un simplu conglomerat (asemeni unei grămezi de nisip) – ambele fiind măsurabile și având un început nedeterminat. **Un organism uman este mai degrabă o substanță, o entitate de sine stătătoare, care nu depinde de alt lucru, având o înclinație intrinsecă de a acționa sau reacționa în anumite feluri, și care rămâne un întreg în fiecare moment al ciclului său de viață, deși trece prin diverse stadii de maturitate.** Un individ particular fie este, fie nu este un organism uman, nu poate fi vorba despre o anumită „măsură” în care el există – ca om, fie există, fie nu există, oricât de bolnav sau *aproape* de moarte te-ai afla. În același fel, un organism uman există pur și simplu într-un anumit moment. Mai mult, la fertilizare, adică atunci când un spermatozoid masculin pătrunde în ovocitul feminin, fiecare dintre aceste celule încetează să mai existe separat, unirea lor dând naștere unui nou organism, cu o traiectorie de dezvoltare îndreptată în mod obligatoriu către stadiul de adult al omului.

Alte persoane invocă o obiecție similară cu cea a lui Green, apelând la „teoria sistemelor de dezvoltare”. Aceasta afirmă în mod corect că ADN-ul nu este singurul care determină comportamentul unui organism, existând mai mulți factori care influențează formarea sa. Însă, plecând de la asta, există unii autori care ajung până la a nega existența unei granițe între ce este intrinsec organismului – natura sa determinată – și ce îi este extern. Din

acest motiv ei susțin că este imposibil de determinat punctul începând cu care un organism uman există.

Samuel și Maureen Condic răspund acestei critici, explicând că **din faptul că supraviețuirea și dezvoltarea unui organism depind atât de factori interni, cât și de factori externi, nu decurge logic că organismele sunt doar rezultatele nedeterminate ale unor forțe convergente.** Dacă un zigot uman și o celulă de piele sunt plasate în aceleași circumstanțe – un uter uman –, zigotul uman va urma o traiectorie de dezvoltare al cărei stadiu ultim este un om matur, în timp ce celula de piele se va comporta într-un mod total diferit. **Ce se va întâmpla cu fiecare depinde într-adevăr și de factorii externi lor, dar este limpede că în fiecare celulă există o tendință distinctivă de a acționa și reacționa într-o manieră diferită în relație cu un mediu dat.** Acea înclinație intrinsecă conferă un standard obiectiv pentru a determina când el sau ea va începe să existe.

O variantă a teoriei antropogenezei întârziate a lui Toma d'Aquino

Unii au apelat la teoria „antropogenezei întârziate” a Sfântului Toma d'Aquino, argumentând că teza sa centrală este încă validă. Aquino susținea că ființa umană este alcătuită din corp și suflet, că sufletul este legat de corp, la fel cum forma substanțială este legată de materie și, asemeni altor forme substanțiale, sufletul poate exista numai într-o materie proporțională cu el. Numai un corp structurat în așa fel încât să fie capabil să inițieze acțiuni specifice omului este proporțional cu sufletul uman. Aquino concluzionează de aici că embrionul uman nu este o ființă umană. Ființa umană este generată în mai mulți pași, în primă fază rezultând un organism ce are numai un suflet vegetativ, iar apoi, în cursul dezvoltării, acest prim stadiu este urmat de apariția unui organism cu un suflet sensibil, și doar în urma unei dezvoltări prelungite, de un organism care posedă un suflet rațional – o ființă umană.

Frații Condic sunt de acord cu principiul proporționalității propus de Aquino: numai un corp capabil de a iniția anumite acțiuni umane poate avea formă umană. **Cu toate acestea, nu toate activitățile specifice omului presupun o activitate cerebrală. Aici ne referim la formarea propriu-zisă a unui corp matur, care este de asemenea specifică omului – și necesită așadar o cauză umană.** Aquino și Aristotel au realizat acest lucru; de aceea au susținut că sămânța masculină – în opinia lor, cauza activă a generării – era doar cauza instrumentală și că tatăl, acționând prin intermediul seminței sale, era de fapt cauza principală. Prin urmare, în viziunea lor, sămânța trebuia să rămână prezentă pe tot parcursul procesului generativ, modelând treptat materialul provenit de la mamă, sângele menstrual, până când se va dezvolta un corp capabil să dețină un suflet rațional.

Desigur că acum ni s-a demonstrat empiric, după cum ne atrag atenția și frații Condic, că nicio parte din sămânța masculină nu rămâne separată în procesul de dezvoltare al embrionului. **După fertilizare, nicio bucățică din celula masculină și din cea feminină nu au o existență de sine stătătoare** – iar contribuțiile din partea mamei de după fertilizare nu sunt formative, ci doar oferă hrană și un mediu potrivit. Aquino și Aristotel aveau dreptate când spuneau că este necesară o cauză proporțională a embriogenezei, însă

acea cauză este embrionul însuși. **Embrionul este principala cauză a propriei sale dezvoltări până la stadiul matur al ființei umane.** Așadar, dacă îl actualizăm cu informațiile despre embrioni descoperite de știința modernă, principiul proporționalității a lui Aquino ne va arăta că embrionul uman este o ființă umană, deși se află într-un stadiu de imaturitate.

Individuația și ADN-ul

Alții au obiectat împotriva poziției conform căreia embrionul este o ființă umană referindu-se la aparenta totipotență a celulelor din interiorul său. În primele zile, celulele embrionare par a fi totipotente – adică par a fi capabile să formeze un embrion complet nou dacă sunt separate de restul elementelor. De aici obiecția că, dacă potențialitatea de a se dezvolta într-o ființă umană adultă este criteriul care demonstrează că entitatea respectivă este o ființă umană, atunci embrionul aflat într-un stadiu incipient pare să fie o mulțime, mai degrabă decât un singur individ – deci nu reprezintă un individ distinct. Samuel și Maureen Condic răspund: potențialitatea de a fi divizați este *îndepărtată* (adică necesită pași intermediari) și *pasivă* (există potențialul unei schimbări venite din exterior, mai degrabă decât o schimbare internă propriu-zisă). **Așadar, nu există nicio incoerență cu privire la un organism care este un individ concret și care deține în același timp potențialul îndepărtat și pasiv de a fi divizat – chiar și în doi indivizi care fac parte din aceeași specie.** Viermele plat și plantele de la care se pot obține butași sunt două astfel de exemple. Obiecția legată de gemenii monoziagoți poate fi explicată în aceeași manieră: o astfel de duplicație este cel mai probabil o formă de butășire–embrionul A se divizează în embrionii B și C, dar unul dintre cei doi (B sau C) este identic cu A – nu e nicio inconsistență logică sau metafizică în această explicație.

S-a obiectat de asemenea la faptul că un organism uman nu ajunge să existe decât începând cu momentul în care ADN-ul care se află în cromozomii embrionului începe să ghideze dezvoltarea embrionului (la aproximativ trei zile după fertilizare). Între zilele 1 și 3, activitățile embrionului sunt „ghidate” (se obiectează în continuare) de către ARN-ul mamei mai degrabă decât de ADN-ul zigotic al embrionului. Până în acel punct embrionul nu este un individ distinct.

Cu toate acestea, într-o primă fază, așa-numitul „ARN matern” este de fapt parte a embrionului însuși, așadar o denumire mai potrivită pentru el ar fi „ARN-ul *derivat* matern”. Aceste materiale genetice fac parte din embrionul care se află în proces de dezvoltare, nu sunt externe lui; mai mult, ele interacționează cu, și sunt reglementate de, alte componente ale embrionului, inclusiv de proteinele derivate din spermă. **Moleculele ARN-ului matern sunt organe care fac parte din organismul luat ca întreg, nu sunt doar niște agenți externi care „ghidează” dezvoltarea sa.** Prin urmare, cel care ghidează dezvoltarea este însuși embrionul, mai degrabă decât vreun agent extern. De asemenea, frații Condic mai subliniază că genomul zigotic se activează de fapt în primele zece ore după fuziunea dintre spermatozoid și ovul – adică mult mai devreme decât presupune această obiecție.

În continuarea obiecției anterioare, unii argumentează că trebuie să existe o

singură structură generală care să ghideze dezvoltarea organismului de-a lungul întregii vieți, iar o astfel de structură nu există înainte ca genomul zigot să devină activ. Acest argument este de asemenea problematic. Unul dintre motive este că fiecare celulă din embrion are ADN-ul său. Dacă organismul trebuie să fie controlat de o singură parte materială, nu este clar care dintre sutele sau trilioanele de instanțe ale aceluși genom reușește să facă asta. În sens invers, unii indivizi – cei cu două gene – au mai mult decât un singur tip de genom. Astfel, chiar dacă organismele au deseori „o parte centrală care le ghidează”, cel puțin de-a lungul unor stadii mai lungi ale vieții lor, asta nu constituie o condiție a priori. **Principala necesitate este ca mai multe părți ale organismului să constituie o substanță reală, nu doar un simplu conglomerat, în așa fel încât acțiunile să poată fi explicate prin natura unui întreg, și nu în întregime prin natura unor părți.**

Așadar, moleculele ARN-ului derivat matern sunt părți ale embrionului și reprezintă doar o parte a programului de dezvoltare care se desfășoară în interiorul embrionului. **Odată cu unirea spermatozoizilor și a ovocitului, este constituit un organism distinct care conține în interiorul său întregul program de dezvoltare** (care include și ADN-ul derivat matern, precum și alte elemente derivate din contribuțiile materne și paterne la fertilizare).

Argumentul rezumat și exemplificat

Frații Condic exemplifică întregul argument comparând embriogeneza cu un pod aflat în construcție – atât deosebirile, cât și asemănările cu acest caz sunt instructive.

Înțelegem ce este un pod terminat prin felul în care acesta este structurat; fiecare parte contribuie la funcționarea întregului. Înțelegem ce este un pod în construcție prin *anticiparea* formei sale finale. Aceste părți sunt asamblate în *această* ordine deoarece sunt *necesare* (sau pentru că sunt eficiente) pentru formarea unui pod complet. **În mod similar, activitățile embrionului capătă un sens atunci când au loc în interiorul unui plan de dezvoltare al cărui punct final este un corp uman matur. Calea dezvoltării embrionice umane este inteligibilă tocmai pentru că are acel punct final – o ființă umană matură.** Anumite acțiuni care au loc în primele ore și zile ale dezvoltării sunt necesare pentru a ne asigura că rezultatul va fi o înfățișare umană, nu cea a unui babuin, și că un creier uman, mai degrabă decât un alt fel de creier, va rezulta din toate acestea. Aceste idei ne oferă dovada faptului că embrionul are o orientare inerentă către stadiul matur de dezvoltare a unei ființe umane, și deci că este o ființă umană.

Însă diferența dintre un pod în construcție și un embrion este la fel de importantă. Planul podului respectiv este exterior lui, motiv pentru care putem spune că podul incomplet nu este, sau nu este încă, un pod. **Cu toate acestea, embrionul nu este construit din exterior de un agent extern** (aceasta a fost idea lui Aquino și Aristotel împotriva căreia am adus un argument empiric). Agentul extern cel mai apropiat, mama, oferă doar hrana și un mediu favorabil. Structura ordonată și inteligibilă a corpului matur al embrionului nu necesită o explicație, deoarece explicația este însăși embrionul.

În concluzie, criteriul pe baza căruia putem determina dacă un lucru este o

ființă umană într-un stadiu incipient al dezvoltării este următorul: **să avem o structură care ne furnizează procesul orientării către stadiul matur al ființei umane.** Embrionul uman încorporează această structură încă de la fertilizare; așadar embrionul uman este o ființă umană.

Patrick Lee deține catedra de bioetică „John N. și Jamie D. McAleer” și este directorul Centrului de bioetică de la Universitatea Franciscană din Steubenville. Este autorul a trei cărți (Body-Self Dualism in Contemporary Ethics and Politics, cu Robert P. George, 2008; Abortion and Unborn Human Life, 2010; Conjugal Union: What Marriage Is and Why It Matters, cu Robert P. George, 2014) și a numeroase articole științifice și publicistice. Acesta a depus mărturie în fața Camerei Reprezentanților din SUA, a vorbit în cadrul Workshop-ului pentru Episcopii Catolici din Statele Unite și în cadrul a numeroase dezbateri pe diverse subiecte la universități cum ar fi Universitatea din Boston, Universitatea Baylor, Universitatea Catolică din America, Universitatea din Illinois, Universitatea Notre Dame.

Articol original: Human Embryos are Human Beings: a Scientific and Philosophical Case